

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України "Про внесення змін до Кримінального
кодексу України щодо криміналізації реклами або пропаганди
наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або
прекурсорів"

1. Обґрунтування необхідності прийняття проекту акта

Проблема наркозалежності та вживання наркотиків набирає все більш загрозливих масштабів як в усьому світі так і в Україні.

Згідно з проведеним Українським інститутом майбутнього національним дослідженням щодо проблеми наркотичної залежності¹ "Визначення масштабів наркотичної та алкогольної залежності. Громадські наслідки":

- кожен десятий українець зустрічався з наркотичною залежністю серед свого ближнього кола – сім'ї, родичів, друзів, сусідів або колег по роботі. Кожен п'ятий стикався серед ближнього кола з алкогольною залежністю;

- більше половини громадян (53%), які стикалися з проблемою наркоманії серед свої близьких або знайомих, відповідають, що їм відомі випадки, коли ці люди були небезпечними: для самих себе (19%), для оточуючих (14%) або одночасно для себе та оточуючих (20%);

- абсолютна більшість (65%) молоді 18-24 роки має родичів, друзів або знайомих залежних від вживання канабісу, що вдвічі перевищує показник по країні;

- близько половини (46%) громадян країни вважають, що, за бажання, дістати наркотичні речовини було б легко або скоріше легко. Протилежної думки усього 14% опитаних. Ще близько 40% не можуть визначитися;

- більше половини (53%) населення вважає, що ситуацію може виправити посилення кримінальної відповідальності за збут і розповсюдження наркотиків. Трохи більше третини виступають за примусове лікування від наркоманії і ще третина хоче посилення антинаркотичної пропаганди серед молоді.

Одним із факторів, які сприяють поширенню проблеми наркоманії, є майже вільне пропагування та рекламування наркотиків, які набули особливого розмаху з розвитком цифровізації, інтернету, соціальних мереж та месенджерів, до яких має вільний доступ більшість населення планети.

На сьогоднішній день рекламу наркотиків можна зустріти майже будь-де – наліпки з QR-кодами, різноманітні надписи на вуличних об'єктах для переходу на інтернет-ресурси з продажу наркотиків, месенджери чи соціальні мережі.

Український кримінальний закон охоплює достатньо широке коло діянь у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, за які встановлено кримінальну відповідальність. Це і

¹https://uifuture.org/publications/vyznachennya-masshtabiv-narkotichnoyi-ta-alkogolnoyi-zalezhnosti-suspilni-naslidky/?fbclid=IwAR2baN29mH78mm2xqa1Nk2bqO5Qdp5TGWvh35_yv9URutHrAxP2dkzwZq7M

контрабанда таких засобів, їх незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут, незаконне введення в організм, схиляння до вживання, організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення, тощо.

Згідно з даними Звіту щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2020 рік (за даними 2019 року)² у 2019 році в Україні кількість обліковано кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин становила – 28 338 випадки, а кількість осіб, яким повідомлено про підозру становило – 15 560 осіб.

Із загальної кількості випадків 65,7% випадків (18 623) це злочини, які пов'язані із незаконним виробництвом, придбанням, зберіганням, перевезенням чи пересиланням наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309 КК); 22,5% випадків (6 382) – злочини, пов'язані з незаконним виробництвом, виготовленням, придбанням, зберіганням, перевезенням чи пересиланням наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів з метою збуту (ст. 307 КК); та 11,8 % випадків (3 333) – інші злочини.

Разом з тим, на теперішній час кримінальний закон не встановлює відповідальності за такі протиправні безпосередні дії, як реклама або пропаганда наркотичних засобів, психотропних речовин або їх прекурсорів.

З одного боку такі дії в окремих випадках можна кваліфікувати як схиляння до вживання наркотичних засобів, за які встановлена відповідальність ст. 315 Кримінального кодексу України:

"1. Схиляння певної особи до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Та сама дія, вчинена повторно або щодо двох чи більше осіб, або щодо неповнолітнього, а також особою, яка раніше вчинила одне із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 307, 308, 310, 314, 317 цього Кодексу, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років."

З іншого боку, фахівці вважають рекламу і пропаганду наркотиків змістовно ширшими, ніж власне схиляння до вживання наркотиків³, оскільки рекламування та пропаганда наркотиків спрямовані на широке коло осіб з метою залучення їх до вживання наркотиків та/або з метою збуту наркотиків і отримання незаконних прибутків.

Незаконне рекламування (пропаганда) наркотичних засобів це - умисне поширення інформації будь-яким способом (публікації, телепередачі, програми, мережі Інтернет, які не призначені для медичних, фармацевтичних

²<https://www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/13559/Zvit-shhodo-narkotyktiv-ta-alkogolyu-za-2020-rik.pdf>

³<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/14939/1/РЕКЛАМА%20ТА%20ПРОПАГАНДА%20НАРКОТИКІВ.pdf>

працівників, науковців) щодо наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, обіг яких заборонений на території України, спрямовані на широке коло осіб.

Оскільки дії, спрямовані на рекламу або пропаганду наркотичних засобів, психотропних речовин або їх прекурсорів, особливо із застосуванням інтернету, соціальних мереж та месенджерів, несуть в собі величезні ризики сприяння розповсюдженню, збуту та вживанню таких речовин, сьогодні гостро постає необхідність запровадження кримінальної відповідальності за такі діяння.

2. Цілі та завдання проекту акта

Цілі і завдання законопроекту - криміналізація реклами або пропаганди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту акта

Законопроектом пропонується доповнити Кримінальний кодекс України новою статтею 315¹, яка передбачає:

"Стаття 315¹. Реклама або пропаганда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів

Реклама або пропаганда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, нарковмісних рослин або їх частин, що містять наркотичні засоби або психотропні речовини чи їх прекурсори, в інформаційно-телекомунікаційних мережах (включаючи мережу Інтернет), в громадських місцях (у тому числі на (в) будинках і спорудах, дорожньому покритті, інших об'єктах інфраструктури населених пунктів), на (в) транспорті, телебаченні і радіо, у засобах масової інформації і друкованих виданнях шляхом поширення зображень, цифрових знаків та (або) назв, штрих та скан-кодів, веб-адрес, облікових записів (акаунтів) у соціальних мережах та месенджерах (у тому числі іноземними мовами), а також пропаганда відомостей про засоби та методи їх розробки, виготовлення, культивування чи використання, місця їх придбання, опис будь-яких переваг у використанні окремих наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, наркотичних рослин або їх частин, що містять наркотичні засоби або психотропні речовини чи їх прекурсори -

карається штрафом від трьох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 307, 310, 314, 315, 317, 318 цього Кодексу, - караються позбавленням волі на строк від п'яти до семи років.

Примітка. 1. За дії, передбачені частиною другою цієї статті, до юридичної особи, уповноваженою особою якої вчинено злочин, судом застосовуються заходи кримінально-правового характеру у вигляді штрафу у

розмірі від двадцяти до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Дія цієї статті не розповсюджується на випадки розміщення відомостей про наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги або прекурсори у спеціалізованих наукових виданнях, у науково-методичній та навчальній літературі, яка розроблена відповідно до змісту освітніх програм та затверджена закладами вищої освіти (науковими установами) у встановленому порядку, розповсюдження інформації на наукових семінарах, конференціях, симпозіумах та інших заходах наукового-практичного характеру."

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

У даній сфері правового регулювання діють Кримінальний кодекс України, Закони України "Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори", "Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними".

Реалізація проекту не потребує внесення змін до інших законодавчих актів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту не потребує видатків із Держаного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття акта

Прийняття законопроекту дозволить встановити кримінальну відповідальність за рекламу або пропаганду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, нарковмісних рослин або їх частин, що містять наркотичні засоби або психотропні речовини чи їх прекурсори, в інформаційно-телекомунікаційних мережах (включаючи мережу Інтернет), в громадських місцях (у тому числі на (в) будинках і спорудах, дорожньому покритті, інших об'єктах інфраструктури населених пунктів), на (в) транспорті, телебаченні і радіо, у засобах масової інформації і друкованих виданнях шляхом поширення зображень, цифрових знаків та (або) назв, штрих та скан-кодів, веб-адрес, облікових записів (акаунтів) у соціальних мережах та месенджерах (у тому числі іноземними мовами), а також пропаганда відомостей про засоби та методи їх розробки, виготовлення, культивування чи використання, місця їх придбання, опис будь-яких переваг у використанні окремих наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, наркотичних рослин або їх частин, що містять наркотичні засоби або психотропні речовини чи їх прекурсори.

Народний депутат України

Королевська Н.Ю.

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Королевська Наталія Юріївна
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000007FAE280094288F00
Дійсний до: 26.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 128д9/1-2021/158011 від 14.05.2021

